

Прогноз розвитку основних шкідників і хвороб сільськогосподарських культур у господарствах Сумської області в осінній період 2020 року

Одним з основних завдань догляду за посівами має бути попередження та недопущення пошкоджень посівів восени. Шкідливі комахи та хвороби можуть створити загрозу посівам при формуванні оптимальної густоти та зимостійкості рослин озимих культур. Повсюдно особливої уваги вимагатимуть посіви колосових культур ранніх строків сівби, тому важливим залишатиметься вчасний захист озимини за обмеження чисельності шкідливих організмів до економічно і господарсько невідчутних рівнів. Тому регулярні обстеження і своєчасний захист озимих попередять ускладнення фітосанітарного стану, сприятимуть успішній перезимівлі рослин. Хімічні обробки посівів проводять за суворого дотримання правил техніки безпеки та у відповідності з економічними порогами шкідливості.

БАГАТОЇДНІ ШКІДНИКИ

Осередково сходи озимих зернових культур пошкоджуватимуть ґрунтові шкідники - *дротяники* та *несправжені дротяники, личинки хрущів*, інші поліфаги, які знищують насіння, проростки і сходи (при цьому знижується густина посіву, пригнічується розвиток рослин).

На забур'яненних після парових та інших ранніх попередників площах озимини створюються передумови розмноження *озимої* та інших видів *підгризаючих совок*, чисельність яких зростатиме вище порогу шкідливості (2 екз. на кв.м), які можуть пошкодити до 20-50% рослин. Тому в усіх господарствах вирішальне значення в захисті посівів від шкідливих комах матиме висока культура землеробства з цілеспрямованим застосуванням відповідних агротехнічних заходів.

За наявності 2-3 і більше личинок підгризаючих совок на кв.м посіву (сходи-кущіння) проводять вибірккову або суцільну обробку інсектицидами за регламентами існуючих технологій. Хімічний захист озимих зернових у фазах сходи - кущіння доцільний за наявності на кв.м посіву: попелиць - 50-150 екз., блішок - 30-50, цикадок - 150, а злакових мух - 40-50 екземплярів на 100 помахів сачком. Знешкодження цих фітофагів забезпечують обприскуванням рекомендованими препаратами.

Щорічно істотної шкоди озимим посівам в області завдають *мишоподібні гризуни*.

Міграція та розмноження гризунів в озимині передбачається повсюди в жовтні поточного року. Обстеження на виявлення гризунів проводять пізно восени перед настанням стійких похолодань, а надалі додатково за потреби. Найпоширеніший метод обліку колоній – маршрутний. По маршруту в 1 км. (1200 чоловічих або 1400 жіночих кроків) по діагоналі поля підраховують кількість колоній у 5-ти метровій смузі. На одному полі кількість колоній завжди складає ціле число.

При наявності в жовтні на 1 га озимої пшениці трьох жилих колоній гризунів (по одній парі дорослих полівок у кожній) за сприятливих погодних і кормових умов протягом зими і весни (до червня) вони дадуть потомство до 600 полівок, які за відсутності боротьби з ними здатні повністю знищити врожай пшениці. Тому важливо систематично обстежувати посіви. Запобігають розмноженню та розселенню мишоподібних гризунів через дотримання агротехнічних та хімічних заходів: знищення післяжнивних решток і сходів падалиці, лушення стерні, збирання соломи, своєчасний основний обробіток ґрунту.

При хімічних заходах використовуються родентициди. Здебільшого це отруєні зернові принади.

Гусінь *стеблового (кукурудзяного) метелика* протягом жовтня продовжить переміщення у нижню частину стебла, де вона залишиться зимувати. Тому для попередження розмноження фітофага у наступному році, проводять низьке зрізування стебел культури.

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ ОЗИМИХ ЗЕРНОВИХ КУЛЬТУР

Загрозу сходам та рослинам зернових колосових культур завдаватимуть *сисні фітофаги* (*злакові попелиці, цикадки, мухи*), на зменшення чисельності яких впливатиме поєднання різних способів і методів захисту рослин. Так, вчасно проведені агротехнічні заходи підвищать стійкість рослин до пошкодження їх внутрішньостебловими шкідниками – личинками *шведських і гессенської злакових мух* – і будуть ефективними проти ураження посівів хворобами. Найбільш уразливий період розвитку сходів озимих культур - фаза 1-2 листки. В цей час мухи заселяють найбільш розвинені рослини ранніх і оптимальних строків сівби, насамперед, поля з меншою густотою стояння рослин. Тому в першій групі ризику опиняться зріджені сходи з полів самого раннього строку сівби та по попереднику озима пшениця. Менше ушкоджуватимуться рослини пізніх допустимих строків сівби.

Динаміка збільшення чисельності *злакових попелиць* і *цикадок* залежатиме від гідротермічних умов. Протягом жовтня зазначені сисні шкідники загрожуватимуть посівам озимини, передусім як переносники вірусних хвороб. Уражені вірусами рослини істотно знижують зимостійкість і можуть загинути взимку або навесні.

На окремих полях у посівах озимих колосових спостерігатиметься шкідливість личинок *хлібної жужелиці (туруна)*: особливо на площах, де проводили посів по стерньових попередниках. За умов достатньої вологості (саме зараз існують такі умови) спостерігатиметься масова яйцекладка. Тому постійно проводять спостереження і на полях по інших попередниках, оскільки за сприятливих умов самиці жужелиці добре пересуваються і заселяють з країв навколишні поля. Строки обробок посівів визначаються термінами відродження личинок, їх чисельністю (ЕПШ 2 личинки на кв.м) і часткою личинок, які харчуються, що встановлюється лише шляхом проведення ґрунтових розкопок. Живлення личинок шкідника розпочнеться за середньодобової температури повітря 7-8°C і триватиме до -5°C⁰. Личинки туруна, що живуть у ґрунті, харчуються листям сходів злакових вночі. Вони можуть втягувати листя до

своїх нірок, де поїдають їх вдень. Пошкоджені рослини мають вигляд пожованих. У період линьки (переходу в наступний вік) личинки не харчуються і малорухливі, тому обробки посівів проти них не ефективні. Застосування більшості зареєстрованих у «Переліку» інсектицидів є ефективними при температурі повітря не нижче 12°C, коли личинки знаходяться в малоактивному стані.

За досягнення ЕПШ під час сходів – на початку куціння озимих зернових, а саме 100-150 злакових попелиць на кв.м, або 5-10 екз./роsl. при 50% заселених рослин; 40-70 злакових цикадок на кв.м, або 150 екз. на 100 помахів сачком; 1-2 лич./кв.м хлібного туруна, у теплі дні проводять обприскування дозволеними препаратами.

Розвиток хвороб **зернових колосових культур** у поточному році створив запас інфекції *гельмінтоспоріозу, борошнистої роси, іржастих, септоріозу, фузаріозу*, збудників *пліснявіння насіння, летучої* та інших видів *сажок*, які зберігаються на стерні, подрібненій соломі. Значні запаси збудників хвороб, що накопичилися на полях вимагають обов'язкового протруювання насіння.

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ ТЕХНІЧНИХ КУЛЬТУР

При вирощуванні ріпаку в осінній період важливо не допустити переростання рослин і досягнути оптимальної фази для їх входження у зиму.

У системі догляду за посівами озимого ріпаку важливе місце належить захисту рослин в період утворення розетки від таких шкідників як личинки *ріпакового пильщика* (ЕПШ 2 екз./кв.м, або 2 пошкоджені рослини на кв.м), *капустяної попелиці* (ЕПШ 10% заселених рослин), хрестоцвітих *клопів*, гусені *біланів, совок*. За умов теплої сухої погоди шкідливість фітофагів прогресуватиме, тому обов'язковим є обприскування дозволеними препаратами з дотриманням регламентів застосування.

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ КАРТОПЛІ ТА ОВОЧЕВИХ КУЛЬТУР

Більшість ґрунтових фітофагів **картоплі та овочевих культур** мігрували у нижні шари ґрунту для перезимівлі. На окремих посівах дохарчовуватимуться *листоїдні шкідники* (гусінь *біланів, совок*, інші), які з часом також набуватимуть оптимальних фаз для перезимівлі. Пошкодження бульб та коренеплодів, яких завдаватимуть *дротяники* та *несправжні дротяники, личинки хрущів* та інших *ґрунтових шкідників*, впливатимуть на збереження урожаю у зимовий період. При закладанні на зберігання пошкоджені бульби та коренеплоди швидше інфікуватимуться збудниками грибкових і бактеріальних захворювань, а також слугуватимуть джерелом інфекції для сусідніх, поки що здорових бульб і коренеплодів.

До настання заморозків завершують збирання спочатку столових *коренеплодів* (моркви, буряка, редьки, пастернаку, селери, петрушки кореневої), а потім капусти білоголової пізньої і брюссельської, цибулі порею,

хрону, катрану. На заселених ґрунтовими фітофагами ділянках для знищення імаго і личинок шкідників проводять перекопування ґрунту безпосередньо перед настанням морозів. Не можна залишати зимувати на полях неприбрані неперепрілі овочеві рослини, не перелопачений компост, купи хмизу, залишки опалих плодів - усе це приваблюватиме мишоподібних гризунів.

На пізніх сортах **капусти** може посилитися прояв *судинного та слизового бактеріозів*. При збиранні культури середньопізніх і пізньостиглих сортів, на ділянці, де в поточному році була виявлена *кила*, спочатку зрізують головки, а качани не висмикують. Обкопують землю навколо них якомога глибше, качани разом із прилягаючою до них землею складають на ноші, виносять з ділянки і закопують глибше в яму. При осінньому перекопуванні ґрунту вносять на цю ділянку вапно - пушонку (до 10 літрових банок на 10 кв.м), або деревну золу, збільшивши її дозу вдвічі. На ураженій ділянці не вирощують чотири-п'ять років не лише капусту, але й інші рослини родини хрестоцвітих (редиску, ріпу, редьку).

ШКІДНИКИ І ХВОРОБИ ПЛОДОВИХ КУЛЬТУР

Переважна більшість фітофагів і фітопатогенів **плодових насаджень** набуватимуть відповідних стадій онтогенезу для переживання несприятливих умов зимового періоду.

Після збирання урожаю плодів з метою виявлення зимуючого запасу шкідників і планування заходів захисту саду, потреби в хімічних та технічних засобах захисту на наступний рік проводять моніторинг фітосанітарного стану плодових насаджень.

З організаційно-господарських заходів у садах проводять збір і знищення червивої падалиці, обрізку прив'ялих гілок, розпушують ґрунт під кронами (з метою знищення шкідників, що йдуть в ґрунт на заляльковування), знімають павутинні гнізда і т.д.

Опале листя у садах згрібають: не рекомендується спалювати його ні восени, ні навесні. При вирощуванні в парниках розсади овочевих це листя використовують як біопаливо, створюючи подушку товщиною 15-20 см, восени ним застеляють землю під кущами малини, смородини, агрусу, а також під трояндами. Застеляють тонким шаром суницю на зиму і багаторічні овочеві рослини. Таке природне органічне добриво зберігає вологу, затримує ріст бур'янів, підвищує врожай.

Перший заступник начальника

Євген ЛАЗОРЕНКО